

ШКОЛСТВО У БЕОГРАДУ

Познато је да је у току Другог светског рата у нашој земљи школски фонд био, може се рећи, потпуно оштећен. Београд није остао поштеђен фашистичког варварства. Бомбардовањем је уништена зграда II мушке гимназије, а све остале школе остале су без намештаја и драгоцених збирки, којима су били попуњени многобројни кабинети.

Пре рата је у Београду било 54 основних школа, 7 грађанских школа и 22 гимназије. Београд је заједно са Земуну и Панчевом имао 43.199 ученика у 1940 години. Скоро све школе радиле су у једној смени, а мањи број је радио у две смене. Школе су биле снабдеване кабинетима и прилично dobrим библиотекама. Школе нису биле тако препуне ученика као данас, јер је било обавезно четворогодишње школовање, а одмах по ослобођењу и организовању нове Југославије уведено је обавезно осмогодишње школовање. Тиме су постојеће школе нагло препуњене ученицима.

Ове године се навршава десет година од ослобођења Београда, па је потребно да разгледамо шта је све учињено на сектору просвете у Београду. Пре свега треба истаћи да су прве године за народне власти у нашој земљи биле године великих напора за покретање и организовање целокупног живота. Такво питање се поставило и пред Повереништво за просвету Извршног одбора Народног одбора у периоду од 1945—1950 године, кад је на челу овакве установе стајао повереник као прет-

ставник народне власти на сектору просвете. Прве године биле су употребљене за организацију школа, распоред кадрова, набавку намештаја и уређење школа како би отпочео рад у њима. Само изванредним залагањем учитеља и наставника који су у новој Југославији гледали моћну заједницу радног народа, савладане су многе тешкоће и настава у школама је отпочела. Кад се има у виду да ни све школске зграде, због потребе Армије и Народних власти, нису могле у прво време бити стављене на расположење за школске потребе, онда се могу оценити тешкоће око обезбеђења школског простора.

Већ 1944/45 године почело је рад 35 основних школа у којима је учило 15.757 ученика, у 3 специјалне школе 229, у две грађанске школе 661 ученик, у 20 гимназија 13.784 ученика и у две учитељске школе 497 ученика, што је укупно износило 30.928 ученика. Међутим одмах наредне године у овим школама број ученика се повећава на 36.025.

Са развијањем нашег друштвеног живота развијало се и школство у Београду. Отвориле су се нове школе којих пре рата није у Београду ни било. Пре свега то су осмогодишње школе, затим Библиотекарска и Васпитачка школа, Средња фискултурна школа, и тако даље. Тако 1953/54 године имамо у Београду и Земуну 43 основне школе са 13.813 ученика, 25 осмогодишњих школа у којима учи 17.567 ученика, 30 гимназија са 22.079 ученика, Учитељска,

Васпитачка и Библиотекарска школа са 1.049 ученика, Средња фискултурна школа са 190, 15 средњих стручних школа са 5.401 ученика, 35 нижих стручних школа са 8.898 и 5 музичких школа са 3.500 ученика, што укупно износи 72.307 ученика.

За период од 1945—1950 изграђена је свега једна зграда за потребе гимназије и то за бившу VII мушку и VI женску гимназију у улици Грчића Миленка број 71. Поред тога подигнута је једна зграда за основну школу. Слаба изградња школа у овом периоду поставиће у 1952 години озбиљне проблеме пред руководеће органе општеобразовних школа у Београду. До тада смештај ученика није претстављао тако озбиљан проблем, како се то данас већ јасно види.

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Раније је споменуто да је у Београду било 54 основних школа. Неке школске зграде биле су порушене за време бомбардовања Београда као школа „Змај Јова Јовановић“. Треба истаћи да су у свим зградама немачки војници демолирали сав намештај и немилосрдно рушили унутрашњи распоред учионица.

После ослобођења с огромним одушевљењем Београђани су оспособљавали своје школе за рад. Доносили су од својих кућа столице да би ђаци имали на чему да седе. Број ученика у школама од тада се стално повећавао, јер је велики број деце ратом ометен требало да надокнади изгубљено време. Уочи рата у Београду је било 46 основних школа — заједно са Земуну. Исто толико школа већ ради 1944/45 године. Пораст ученика захтева отварање нових школа, тако да већ наредне школске године ради 50 основних школа, а школске 1949/50 године број основних школа повећао се на 55. Нарочито је повећан број у перифериским крајевима Београда, као у Панчевачком Риту где је 1948/49 основано 6 основних школа. 1952 године отворене су четири шестогодишње продужне школе у Пан-

чевачком Риту: Падинској Скели, Бесном Фоку и Борчи, а 1953 године у Врбовском. Ове су школе постале од тамошњих основних школа као прелазна етапа у формирању осмогодишњих школа, јер у почетку због недостатка школског простора нису могле да се организују одмах потпуне осмогодишње школе.

Основне школе у Београду су два пута мењале називе. Одлуком градског Народног одбора од 20 априла 1945 године замењени су стари називи школа бројевима, тако да су основне школе именоване бројевима. Међутим, 9 јануара 1952 године основним школама поново су враћена имена народних хероја, истакнутих песника, књижевника и других наших великана заслужних на просветно-културном пољу.

Масовност и пораст основних школа у Београду још се јасније види кад се посматра број одељења. У школској 1944/45 години било је 422 одељења, 1946/47 овај се број повећао на 521 одељење да 1954 године буде отворено 646 одељења, узимајући у обзир овде и ниже разреде осмогодишњих школа.

За све ово протекло време радило се на уређењу постојећих школских зграда као и на зидању нових. Нове зграде подигнуте су у Падинској Скели, Бесном Фоку, Јабучком Риту, Земун Пољу, Земуну. Па ипак број ученика у школама стално расте и 1950 године постаје озбиљно питање смештаја деце у њима. 1939/40 године на једног ученика је долазило 1,09м², а 1948/49 0,93м². Овакво стање захтевало је хитну изградњу нових школских зграда и дозихивање постојећих. Занимљиво је да се и у овако тешким условима обезбеђења школског простора постигну успешни резултати. Док је 1939/40 године у београдским основним школама долазило на једно одељење 38,6 ученика, школске 1945/46 године 40,8 ученика, 1949/50 године 42,2 ученика, дотле се 1952/53 овај број нагло смањио на 36,1 ученика, дакле боље него 1939/40 године.

Живот и рад у школи све више постаје предмет дискусије и народних од-

бора и Народне скупштине. Сваке године одваја се све више средстава за потребе школа. Благодарeћи овоме београдске школе по свом унутрашњем уређењу све више добијају потребан савремен изглед. У неким школама уређени су кабинети и радионице. Приличан број школа је озвучен и радио је постао помоћно средство у данашњој настави. Потпуно савремен хигијенски школски намештај добиле су две школе: „Жарко Зрењанин“ и „Сава Немањић“. Може се рећи да је питању школства Народни одбор Београда посветио посебну пажњу и да се на томе много ради. Изградња нових школа и њихово савремено уређење питање су само времена.

У десетогодишњем периоду рада у основним школама материјална питања су, као што се види, заиста успешно решавана. Истовремено у наставном процесу извршене су корените реформе. Извођење наставе, постављено је на научну основу и повела се борба против мистицизма и разне заосталости коју је прошлост морала неминовно оставити. Преко синдикалних група просветни радници су вредно проучавали основе марксизма, упознавали народну револуцију и постепено формирали научни поглед на свет. Десетогодишњи живот и рад у социјалистичкој заједници стваралачки је деловао и на просветне раднике у већини. Резултат тога је и правилан одгој младих генерација. Тиме је и школа добила нову садржину.

И настава у основним школама бивала је квалитетнија из године у годину, јер је све већи број учитеља настојао да у свом наставничком раду оствари захтеве савремене организације наставног часа. Поједини колективи у школама баве се научним испитивањем разних проблема, од програма до извођења наставе, као и успеха ученика. Међу наставницима води се жива дискусија и борба за појачан квалитет ученика. Успех је очигледан. 1939 године проценат позитивних био је 86, а 1952/53 93,1. Свакако су савременост наставе и очигледна средства која се све више примењују, као и пораст кул-

турног нивоа нашег друштва у целини, деловали на знање ученика.

ОСМОГОДИШЊЕ ШКОЛЕ

Као што је познато у нашој је земљи обавезно осмогодишње школовање. Оно се у Београду остварује у основној школи, осмогодишњој школи и гимназији. Прве осмогодишње школе, укључујући и Земун, почеле су с радом 1950/51. Оне су формиране од основних школа. 1953/54 има их 25, од којих у Београду 17 и у Земуну 8. Већ ове године у Београду ће се отворити још 7 осмогодишњих школа. И остале школе углавном су постале од основних. На овај начин постале су следеће школе: „Филип Вишњић“, „Вељко Дугошевић“, „Јанко Веселиновић“ — основана 1890 и једна од најстаријих основних школа, „Ђирило и Методије“, „Иван Мажуранић“, „Љуба Ненадовић“ и друге. Један број осмогодишњих школа постао је спајањем основне школе и ниже гимназије. Такве су школе: „Ђорђе Јовановић“, „Светозар Марковић“, „Јосиф Панчић“, „Иван Горан Ковачић“, „Нада Лимић“, „Светозар Милетић“, „Вељко Рамадановић“ — ова школа је радила у Бизерти и одатле 1918 пресељена у Земун.

Мањи је број осмогодишњих школа које су новоформиране. То су: „Иван Гундулић“, „Иван Горан Ковачић“ и „Душан Вукасовић-Диоген“. Међутим број оваквих школа ће стално расти. Савет за просвету и културу донео је 1953 године одлуку да систем школске мреже у Београду буду осмогодишње школе и више гимназије. Према овој одлуци прилагођава се и зидање нових школа које су намењене за осмогодишње школовање. Оне ће имати по 12 учионица и неке од њих одговараће савременим педагошким захтевима по програму изградње.

У досадашњем развоју осмогодишњих школа могу се истаћи ови моменти: подизање материјалне базе, борба за квалитетнију наставу и развијање културно забавног живота. Иако је у овом периоду много урађено на оправ-

ци школских зграда и набавци најнеопходнијег инвентара, ипак је питање школског простора, сала, кабинета, радионица, као и опреме школа намештајем било врло критично. Кабинети, сале, па и зборнице — све је претварано у учионице. Прилив ученика је растао необично брзим темпом, да се многе потребе нису могле задовољити. Обавезност школовања је спроведена. Док су пре рата ученици у школи остајали обавезно само четири године, сада остају осам година. Треба имати у виду да је у гимназију ишао ко је хтео. Све је то учинило да је школски фонд постао сасвим недовољан. На примеру осмогодишње школе „Вељко Дугошевић“ можемо видети како је изгледао развој школа у Београду. Ова школа имала је 1935/36 године 4 одељења, а данас као осмогодишња школа има 29 одељења. Или у просторијама основне школе „Јанко Веселиновић“ 1950/51 школске године радиле су три школе са укупно 2000 ђака, а школа је имала 15 учионица. Од 11 осмогодишњих школа, колико их је било 1950/51 године, једна трећина није радила у својој згради. Школске 1952/53 године само још једна осмогодишња школа није радила у својој згради. Број учионица повећао се од 57 колико су ове школе имале 1950/51 у 1952/53 на 138. За то време и број ученика повећао се од 5811 (1950 године) на 9088 (1953 године). Проблем кабинета и фискултурних сала за осмогодишње школе је и даље актуелан. Свега пет осмогодишњих школа имају фискултурну салу. Остале школе су без реквизита и терена. Али већ у овој години за изврстан број школа предвиђена је изградња терена, а за све набавка реквизита. Осмогодишње школе смештене су у старим школским зградама које су застареле и не одговарају савременим захтевима извођења наставе. Само нове школе које се зидају одговараће захтевима модерне школе. Видно је ипак истаћи да има школа које су успеле да створе скоро идеалне услове за рад: „Браћа Рибар“, „Јанко Веселиновић“, „Вељко Дугошевић“.

Поред свих тешкоћа осмогодишња школа је и у Београду успела да се афирмира као народна школа. Иако је паралелно постојање гимназије ометало потпуније израстање осмогодишње школе, ипак су развојем ове школе обезбедиле себи место као типске школе и као такве се и даље развијају. Велику тешкоћу претстављао је, као и у целој републици наставни план који није јединствен. Ове године Савет је усвојио јединствен наставни план који је рађен дуже времена и који ће омогућити правилније и квалитетније васпитавање ученика. За све ове школе постоје стручни кадрови. То омогућује да се настава одвија доста успешно.

Успех у овим школама је такође задовољавајући и показује сталан пораст. 1950/51 године проценат ученика који су са успехом завршили разред био је 84,3; 1952/53 проценат се повећао на 85,4.

Рад ученика у осмогодишњим школама одвија се и по разним секцијама: литерарним, фолклорним, драмским, музичким, ликовним, научним, фискултурним итд. Све ове секције успеле су да обухвате у ванчасовном раду велики број ученика. Нарочито су масовни хорови. На развијању музичке културе ради се прилично. Скоро је постало традиционално такмичење хорова.

Литерарне секције су имале прилично интензиван живот. На састанцима се читају, углавном, оригинални радови ученика. Литерарна секција „Бранко Радичевић“ која постоји при школи „Вељко Дугошевић“ објавила је збирку песама својих сарадника, као и секција при школи „Филип Вишњић“

ГИМНАЗИЈЕ

Историја постанка средњих општеобразовних школа везана је за културну историју Београда. Прва београдска гимназија основана је 26 августа 1839 године са 2 разреда (I и II) и названа је „Гимназија београдска“. 1891/92 ова школа је добила и VIII разред. Гимназија београдска била је једина потпуна гимназија у Србији. То је да-

нашња Прва београдска гимназија чија историја рада траје већ 115 година.

Друга београдска гимназија основана је 1898 године, али од Послено трговачког училишта које је основано 1845 године.

Садашња Трећа београдска гимназија основана је 1859 године.

Четврта београдска гимназија постала је од Више женске школе која је основана 17 јуна 1863 за владе кнеза Михаила. Виша женска школа је једна од најстаријих ове врсте у Србији. То је била прва женска средња школа. Код нас од ове школе постале су: Женска учитељска, Прва женска, Друга и Трећа женска гимназија.

Пета београдска гимназија формирана је 29 јуна 1905 године. Остале гимназије млађег су датума.

Пред Други светски рат 1939/40 године Београд са Земуну имао је 16 потпуних средњих општеобразовних школа, једну непотпуну гимназију, четири мешовите грађанске школе, две учитељске и једну женску стручну учитељску школу. Школске 1944/45 у Београду и Земуну било је 17 потпуних гимназија, 1 непотпуна, 3 за спремање наставног кадра (учитеља, библиотекара, васпитача). А већ 1953/54 године постојало је потпуних гимназија 20, непотпуних 7, за спремање наставничких кадрова 3 и 4 школе за образовање радника.

После ослобођења формиране су и неке школе каквих није било пре рата. Једна таква установа је радничка гимназија. 1947 године основана је школа за опште образовање радника коју су похађали трудбеници-ударници. Из ове генерације 25 ученика се уписало на технички факултет. Поред ове постојале су још две овакве школе. Школске 1952/53 остала је и даље да ради Радничка гимназија која има нижи течај и траје три године. Ове године отвориће се још једна радничка гимназија у којој ће се осмогодишње образовање спроводити за четири године.

Поред ових школа постоје у Београду и вечерњи течајеви које слуша преко 3000 слушалаца.

Као посебне школе треба поменути Средњу фискултурну школу која је основана 1947 године у Новом Саду, а већ 1948/49 пресељена је у Земун где и сада ради. Ова школа спрема кадрове-наставнике фискултуре за гимназије и друге школе. Њој се поклања све већа пажња.

Београдска учитељска школа спада међу најстарије у Србији. Основана је 1870 године у Крагујевцу, па је 1877 пресељена у Београд. Ова школа и у Крагујевцу и у Београду васпитавала је солидне кадрове. У току рада у Крагујевцу долазило је често до разних демонстрација због чега је школа пресељена у Београд, а 1896/97 из Београда у Алексинац. Најзад 1900 године организована је у Београду женска учитељска школа која је у Београду радила непрекидно до спајања са мушком учитељском школом у једну школу. Мушка учитељска школа отворена је у Београду 1920 године. 1945 од ове две школе формирана је мешовита учитељска школа. Школа је била добро снабдевена училима. Располагала је са три књижнице које су имале око 4.500 књига. Помоћне збирке су биле прилично комплетне.

Кад се упореди стање гимназија уочи рата и данас изгледа овако: године 1939/40 гимназије су имале 16 школа у којима је било 11.936 м² простора, са 15 сала и 77 кабинета, а на једног ученика је долазило 0,83м² ученичког простора.

1952/53 постоји у Београду 20 школа које имају 305 учионица са 16,865м² простора, са 18 сала и 95 кабинета, тако да на једног ученика долази 0,96м², чиме се и поред великог прираштаја ученика већ премашио предратни капацитет. Непосредно пред рат површина школских учионица износила је нешто више од 10.000м², а 1945 године тај се простор смањило на 5.592м², јер су школске зграде биле уништене, а један део је задржан за потребе других установа. Из године у годину ипак се школски простор стално повећава. Побољшање се примећује и у бројном и квалитативном порасту кабинета, радиони-

ца и других просторија за рад у школама. Данас наше гимназије располажу са преко 95 кабинета и радионица, а 1940 било је свега 69. Неке помоћне збирке сад су богатије и потпуније, него пре рата. Све то показује да је досадашњи период наших школа био врло плодан. Испуњен је многостраном активношћу свих гимназиских колектива, како наставника тако и ученика. Он је истовремено и смотра народних власти града Београда на пољу школства. Наше школе већ прелазе степен најнеопходније материјалне базе и боре се за савремено извођење наставе. Девет школа набавило је разгласне станице и у њима се радио користи као помоћно средство у настави. Кад знамо да у тим школама раде још по две школе, онда је коришћење радија у настави шире. Гимназије располажу са 7 диаскопа, 4 кинопројектора, 8 грамофона за наставу музике, 3 епидиаскопа. Кинофикација наставе све више продира у наше школе. При Секретаријату за просвету постоји и Центар за кинофикацију наставе који располаже са 60 наставних филмова. Као што се види београдске школе улазе у етапу савременог извођења наставе. Иако су то само скромни почеци, ипак показују да су елементарни проблеми прилично савладани и да настаје нов период у историји београдских школа.

Свакако ће и период у коме је предвиђена изградња 40 нових школа омогућити још већи размах у раду наставничких колектива. Ове године биће отворено пет нових школских зграда у које ће ступити београдски ученици, где ће их чекати потпуно нов, савремен, хигијенски намештај. И тако ће наредних пет година бити испуњено зидањем нових школа, а тиме и стварањем бољих услова за живот и рад малих Београђана. По пројектима то ће бити врло светле странице у историји београдског школства. За 5 година изградиће се више школа него што је урађено за 100 година уназад.

Поред тога послератну наставу у београдским школама карактерише не-

прекидна борба за идејност у настави, стварање стручних друштава, свестрана сарадња са родитељима и омладинском организацијом — све то као припрема за стварање праве социјалистичке школе, чији је први елеменат друштвено управљање у просвети — стварање школских одбора и општинских комисија.

Школска мрежа у Београду кроз десетогодишњи рад на организацији школства углавном је добила своју физиономију, мада тај развој обележава само једну етапу у даљем развоју.

Оспособљавање младих кадрова одвија се поред општеобразовних школа, још и у школама ученика у привреди и средњим стручним школама.

ШКОЛЕ УЧЕНИКА У ПРИВРЕДИ

Пре рата постојале су тзв. шегртске школе у којима су ученици у привреди добијали извесна знања. Њихов број био је врло мали (8). Већ школске 1945/46 у Београду је почело да ради пет школа ученика у привреди. Ове школе биле су смештене у зградама основних школа, и њима су руководили управитељи тих школа. Као што се види у почетку организовања тих школа, прихватио се план и начин рада од пре рата. Већ школске 1946/47 године обезбеђен је смештај за 4000 ученика и представљени стални управитељи. Све до 1951/52 године ове школе су биле мешовите, у истој школи спремали су се металци, текстилци, дрводеље. Међутим те године извршена је типизација школа тако да данас у Београду постоје ове врсте школа ученика у привреди: метална, дрвопрерађивачка, електротехничка, грађевинска, кожарска, текстилна, берберско-фризерска и мешовитог смера за неметална занимања.

Школе за металну струку развиле су се у току десет година и употпуниле наставни план и програм. Сада их има 7. Привреда је добила већ солидне стручне кадрове. 2762 квалификована ученика из ових школа раде у фабрикама и радионицама Београда.

Школа дрвопрерађивачке струке има 2. Из њих је изашло 659 мајстора.

Из школе за електротехничку струку изашло је 573 електроинсталатера.

Једна школа спрема грађевинаре, зидаре, тесаре, армираче. Кожарске стручњаке спрема такође једна школа. Она је у десетогодишњем периоду дала привреди 465 кожараца.

За оспособљавање кадрова текстилне струке оформљене су две школе, тако да једна спрема шиваче мушког, а друга шиваче женског одела.

Све ове школе раде у трећој смени у просторијама других школа. 1952/53 године Савет је бригу о овим школама ставио у први план. Те године већина ових школа смештена је у просторије гимназија, тако да су створени повољнији услови за рад. Једино школа за спремање берборо-фризера има своју зграду. Ова је школа отворена 1951 године, и настава се у њој обавља само пре подне. Поред ових школа постоје још четири школе ученика у привреди, тако да је њихов укупан број 22.

Кад се посматра развојна линија ових школа, може се видети да је до 1951 године питање основних организационих проблема, затим питање смештаја и слично стално било на дневном реду. А од тада се већ више водила дискусија о даљем унапређењу ових школа. Рађено је на наставним плановима и програмима, проучавани су кадрови које дају ове школе. Разуме се да ту још није савладано низ питања, али су ударени солидни темељи за даљи развој стручног школства у Београду. Скоро седам до осам година ове школе, као и средње стручне, биле су под разним ресорима и то је отежавало јединствену политику према овим школама. Сада Савет за просвету сређује стање у овим школама и решава проблем по проблем. Постигнути су знатни успеси и у погледу наставног кадра, тако да је настава солиднија, а с тим и образовање ученика. Јасно је да се ту може још много више постићи. Идући период биће посвећен борби за квалитет. Школске 1947/48 го-

дине било је у овим школама 86,7% хонорарних наставника, а школске 1952/53 овај број се свео на 47,2 хонорарна наставника, што свакако обезбеђује солиднији рад у школама. Врло је драгоцен податак да на једног наставника долази 18 ученика, што показује да наставници имају више од 18 часова.

ИНДУСТРИСКЕ ШКОЛЕ

У овим школама спрема се кадар квалификованих радника. Они имају своје радионице и наставнике практичне обуке. Оне се обично налазе у саставу фабрика или у њиховој близини. Скоро све имају и своје интернате, што омогућује да се настава и обука у њима боље одвијају него у школи ученика у привреди. Ове школе имају већу предност од школа ученика у привреди и постепено ће се школе ученика у привреди претварати у индустриске. То ће трајати свакако прилично дуго. Пре рата постојале су само две школе оваквог типа. Данас у Београду има 11 оваквих школа. Десет школа имају своје зграде у којима се обавља настава. Још увек све не одговарају педагошким захтевима. Кад се упореди простор ових школа, данас 4222 м², са предратним, 393м² — онда се добија права слика колико је требало материјалних средстава да се све то оствари. Нарочито је важно то да све ове школе имају изванредно уређене радионице које су опремљене потребним машинама и алатима. Тиме је омогућена очигледна настава. Индустриска школа „Иво Лола Рибар“ у Железнику претставља за себе једну фабрику у минијатури. Исти је случај и са школом у Раковици и заводима „Александар Ранковић“. До 1951 године ове школе су биле под руководством Главне дирекције металне индустрије Народне Републике Србије, а тада су прешле под руководство просветних органа. 1952 године школа „Иво Лола Рибар“ у Железнику, „Радоје Дакић“ и Индустриска школа Градског саобраћајног предузећа прешле су под руководство ових предузећа, али по-

стављење наставног особља и настава су под надзором Савета за просвету.

МАЈСТОРСКЕ ШКОЛЕ

Развој наше индустрије, све већи захтев за квалитетнијим радом, поставио је и питање оспособљавања висококвалификованих кадрова. Ово питање почело је да се решава отварањем мајсторске школе. Колико је било интересовање за ову школу најбоље ће објаснити чињеница да се 1952/53, када је отворена школа, пријавило преко 400 ученика. Школа је смештена у просторијама индустријске школе „Петар Драпшин“. Поред ове школе постоје још и мајсторске школе у Раковици и Железнику. Отварањем ових мајсторских школа употпуњен је систем стручних школа и обезбеђено образовање квалитетнијих кадрова.

СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ

У средње стручне школе примају се ученици који су завршили нижи течајни испит. У Београду постоје следеће стручне школе: Индустријска Средњотехничка школа (С.Т.Ш.), „Петар Драпшин“, грађевинска СТШ, бродарска СТШ, аутосаобраћајна СТШ, геолошка СТШ, и СТШ електровеза „Никола Тесла“, затим I, II и III Економски техникум и раднички техникум. СТШ „Петар Драпшин“ почела је да ради 1924 године. 1947 у овој школи је уписано 1200 ученика, па је услед тога извршено издвајање три отсека од којих су се формирале три школе: Индустријска СТШ, Грађевинска СТШ и Геодетска СТШ.

Бродарски техникум формиран је 1946 године и из њега је изашло 239 кандидата, што претставља врло користан допринос за наше речно бродарство.

Аутосаобраћајна школа основана је 1948 године, Геолошка 1947 године, СТШ електровеза „Никола Тесла“ 1947 године. Три економске школе постојале су и пре рата, у Београду основана 1881, у Земуну 1883 године.

Средња библиотекарска школа почела је да ради 1948 године. Она спрема кадрове за потребе Србије и већ је позната по свом добром раду.

Поред ових 11 школа постоји још 6 стручних школа које нису под руководством просвете: школа за зуботехничаре, школа за бабице, хидрометеоролошка школа, средња медицинска школа, геодетска СТШ и железничка саобраћајна школа.

Овим школама треба додати и ниже специјалне школе: трговачке, угоститељске, школу за уметне занате, школу за возаче и нижу шумарску школу, затим школу за неговатељице, за хигијеничаре, за болничаре, за бабице и за лаборанте. Оваквих школа било је пред рат 4 са 1531 учеником. Школске 1952-53 оваквих школа у Београду има 13.

Период од 1950—1953 године обележен је даљим демократским развитком у руковођењу просветом, како у нашој земљи, тако и у Београду. Формирани су савети за просвету на чијем челу стоји Претседник Савета, који има извршну власт. Све одлуке Савет је доносио колективно на својим седницама, а Претседник је спроводио у живот. Већ у 1952 години савети за просвету постају органи друштвеног управљања у просвети, као тело Народног одбора града Београда, који за свој рад одговара Народној одбору.

Овај период претставља врло плодан рад Савета, чија је делатност била усмерена на изградњу нових школских просторија и унапређење наставе. 1953 године Савет је припремио петогодишњи план изградње нових школа. У тој години почела је изградња у Београду пет нових школа, као и дозирање три постојеће школе. Прираштај деце у Београду захтева озбиљну и благовремену планску изградњу. Према статистичким подацима за наредне четири године треба да се упише у I разред основне школе око 25.765 ученика. Да би се сместили ови ученици потребно је 35 нових зграда са по 12 учионица, са радом у две смене. Поред прираштаја деце озбиљан проблем је и рад у три смене у већини београдских

школа, што за здравствени развој деце значи озбиљну опасност. До 1953 године у Београду су постојале женских 7, мушких 6 и мешовитих гимназија 10. Пре почетка школске 1953/54 године Савет је донео одлуку да се све мушке и женске гимназије претворе у мешовите. Постојање мушких и женских гимназија као посебних установа није одговарало правилном васпитању социјалистичког омладинца и ради тога је Савет такву одлуку и донео. Тако је из школства Београда отклоњено још једно наслеђе из прошлости.

Поред питања изградње школских зграда у овом десетогодишњем периоду нарочита је пажња посвећена унапређењу наставе. У том смислу врши се озвучавање школа, како би се радио емисијама помогло ученицима у савлађивању наставног градива. Већ ове године у Београду је озвучено 16 школа. Постављене су основе и за кинофикацију наставе. Врши се попуњавање кабинета, а низ испитивања у наставном процесу означавају интензиван период у унапређењу наставе, на чему су ангажована сва стручна друштва наставника у Београду.

Историски корак у даљој демократизацији школа и васпитању школске омладине је стварање школских одбора, као основне клице друштвеног управљања школама. Преко ових одбо-

ра треба да се оствари социјалистичка школа. Разуме се да ће тај процес бити дуг, али су обезбеђене основе за његово остварење.

Кад посматрамо и све остале установе и школе у Београду и оне такође пролазе кроз сличну фазу. Нарочита је пажња поклоњена школама ученика у привреди, чије се школовање остварује кроз три године. У ове школе ученици долазе после завршених четири разреда гимназије. Али, како је рад у овим школама новина, а потребан је бољи кадар, то у овом погледу, као и у питању смештаја претстоји још доста рада. Важно је да су сви проблеми прилично сагледани и да ће се на њиховом остварењу радити.

Десетогодишњи период на сектору школства у Београду претставља врло живу и богату садржину рада у којој ће будући историци наћи богат материјал за историју школства. Као што смо већ раније поменули, у малом, историјат десетогодишњице рада на пољу просвете и културе Београда, по начину управљања, претставља и историјат послератног школства земље. Живот ученика и његово васпитање постаје све више брига читаве заједнице. У том погледу Савет за просвету Београда је кроз десетогодишњи рад на развоју школства обележио ванредно крупне резултате.

L'ENSEIGNEMENT À BEOGRAD

M. DZUVEROVIĆ

Les fonds de l'enseignement étaient réduits, au cours de la Seconde guerre mondiale, presque à zéro, de sorte qu'au cours des premières années après la libération il fallait remettre les écoles en état, les munir de mobilier, nommer des professeurs et fonder de nouvelles écoles.

Des réformes essentielles de programme eurent lieu parallèlement. La base scientifique fut donnée à l'enseignement et une lutte énergique contre différentes idées arriérées commença. En plus d'un enseignement de

qualité les écoles firent un effort pour développer la vie culturelle. Des groupes littéraires, folkloriques, théâtraux, musicaux, artistiques ou sportifs réunirent la majorité des élèves. Une collaboration étendue avec les parents fut établie, de même que celle avec les organisations de jeunesse. Les années 1950 à 1953 ont marqué de nouveaux progrès dans le développement démocratique de l'enseignement.

Ecoles primaires — A la veille de la guerre il y avait 46 écoles primaires.

Le nombre d'élèves a augmenté à tel point, après la libération, que de nouvelles écoles durent être ouvertes. En 1950 leur nombre monte à 55. Cinq nouvelles écoles ont été construites dans les environs de Beograd. De nouveaux laboratoires et ateliers complètent l'enseignement, ainsi que la radio. Un grand nombre d'écoles possède actuellement les installations de la T.S.F.

Ecoles de huit ans — Les premières écoles de huit ans ont commencé leur travail en 1950/51 en tant qu'écoles primaires supérieures. Le Conseil pour l'éducation et la culture a décidé en 1953 que le réseau scolaire de Beograd comprendra les écoles de huit ans et les lycées supérieurs. En 1953/54 Beograd possède 25 écoles de ce genre.

Lycées — A la veille de la Seconde guerre mondiale Beograd et Zemun avaient 16 lycées, en 1953/54 Beograd a 20 lycées, et 7 écoles secondaires n'ayant pas toutes les classes. Chaque année un certain nombre d'élèves en sort pour aller à la Faculté.

Il faut mentionner également parmi les écoles secondaires: l'Ecole secondaire des sports fondée en 1947 et l'Ecole Normale de Beograd, fondée en 1870 à Kragujevac. Ensuite, il y a également des cours de soir que suit plus de 3.000 élèves.

Ecoles des apprentis — Cinq écoles d'apprentis ont commencé leur travail en 1945/46 et jusqu'en 1951/52 elles étaient mixtes. Cette année-là, on procéda à la typisation de sorte qu'il existe aujourd'hui huit types de ces écoles, une pour chaque métier (métallurgie, menuiserie, électrotechnique, technique, construction, sellerie, textiles, métiers de coiffeur et enfin école mixte pour métiers non-ferreux).

Ecoles industrielles — forment les ouvriers qualifiés et elles se trouvent en majorité près des usines. Avant la guerre il n'y en avait que deux, aujourd'hui il y en a onze.

Ecoles des maîtres — forment des cadres hautement qualifiés. Il y en a trois aujourd'hui.

Ecoles secondaires professionnelles — Le droit d'inscription ont des élèves ayant terminé l'école primaire supérieure et obtenu le Brevet Élémentaire. Beograd possède les écoles secondaires suivantes: Ecole industrielle, Ecole secondaire technique, Ecole secondaire de construction navale, Ecole secondaire d'auto-communications, Ecole secondaire géologique, Ecole secondaire des télécommunications »Nikola Tesla«, ensuite la I-ère, IIe, IIIe Ecole secondaire économique et Ecole secondaire ouvrière.